

Hospodárska politika štátu (HPŠ)

- ✓ Zámerné usmerňovanie a regulovanie ekonomiky štátu, zo strany vlády a parlamentu.
- ✓ Súhrn cieľov a nástrojov, rozhodovacích procesov a opatrení štátu v jednotlivých oblastiach ekonomického života.

✓

Subjekty HPŠ:

- štát: vláda, národná rada SR, centrálna banka, ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy
- ostatní: podniky, inštitúcie, občania

Ciele HP:

- z časového hľadiska:
 - krátkodobé – do 1 r.
 - strednodobé – od 1 – 5 r.
 - dlhodobé – nad 5 r.
- z hľadiska jednotlivých koncepcii a počtu cieľov:
 - sleduje sa tzv. „magický n-uholník“

Hlavné ciele HP:

- čo najvyššia zamestnanosť
- cenová stabilita = čo najnižšia inflácia
- vyrovnaná platobná bilancia
- ekonomický rast = rast HDP
- spravodlivé rozdeľovania dôchodkov

Úlohy HP:

1. **zabezpečenie efektívnosti ekonomiky** – aby v ekonomiky neprevládali monopoly, a aby sa verejné statky (služby školstva, zdravotníctva, bezpečnosti, súdy) efektívnejšie využívali.
2. **udržanie určitej miery rovnosti v spoločnosti** – trhový mechanizmus je systém, ktorý prideluje tovary a služby tam kde sú € a nie tam kde sú potreby. Týmto spôsobom vzniká sociálna nerovnosť. Na zmierenie sociálnej (príjmovej) nerovnosti štát má nástroje:
 - ✓ **progresívne zdanenie** – vyššie príjmy – vyšším % zdaním (%-nou sadzbou)
 - ✓ **systém sociálnych dávok** – príspevky v hmotnej núdzi; štipendiá; príspevky na deti; daňový bonus; úľavy dôchodcom – ZŤP, invalidným.
3. **zabezpečenie a udržanie stability** – aby vláda a NBS, vyvažovali infláciu a nezamestnanosť. Aby sa v ekonomiky neobjavovali javy:
 - **stagnácia** – inflácia, ktorá prebieha vzájomne s ekonomickou stagnáciou
 - **slumpflácia** – je ekon. jav, keď reálny HDP rastie oproti potenciálnemu ale ceny rastú

Z vývoja ekonomiky vzniklo 1 poučenie:

Žiaden štát nedosiahne na dlhý čas nízku infláciu, slobodné podnikanie, plnú zamestnanosť.

Nástroje HP = 4 druhy politiky štátu:

1. **fiškálna = rozpočtová**
2. **monetárna = peňažná a úverová**
3. **dôchodková = príjmová**
4. **vonkajšia menová a zahranično-obchodná**

Magický n-uholník (graf na magický 4 uholník):

- ★ vznikne spojením 4 bodov, ktoré znázorňujú makroekonomické ukazovatele
- ★ zostavuje sa tak aby platilo, čím väčší n-uholník vinde, tým je lepšie ekonomická situácia v štáte
- ★ kratšie strany – horšie, dlhšie strany – lepšie
- ★ používa sa na porovnanie rokov s rokom
- ★ používa sa na porovnanie vlády(FICA) s vládou (SDKU)

3 Typy HP: Podľa toho čo ekonómovia považujú za prioritné vo vzťahu zamestnanosti, inflácii a používaniu ekonomických nástrojov.

☞ Keynesovský – ROZPOČTOVÁ

Výroba (ponuka) musí mať na trhu zabezpečený dostatočný dopyt, štát má podporovať rast dopytu a dopĺňať súkromné výdavky štátnymi výdavkami. Týmto by sa zabezpečila zamestnanosť.

☞ Neokeynsovský – ROZPOČTOVÁ a MONETÁRNA:

Okrem pôsobenia rozpočtovej politiky, má štát pôsobiť na cenovú stabilitu reguláciou množstva € v obehu a tak sa dosiahne plná zamestnanosť.

Neokonzervatívny – MONETÁRNA

Štát má zvyšovať zamestnanosť, reguláciou množstva € v obehu.

Rozpočtová = fiškálna politika štátu

Činnosť štátu spojená so štátnym rozpočtom a je zameraná na stabilizáciu a rozvoj ekonomiky.

Štátny rozpočet: - centralizovaný peňažný fond štát
- porovnáva príjmy a výdavky štátu
- hospodári v podobe súvahy

Štát využíva € zo štátneho rozpočtu na ovplyvňovanie investícií, na rast HDP, a stimulovalie rozvoja niektorých odvetví NH.

Nástroje:

- **zabudované stabilizátory:** opatrenia, ktoré po zavedení pôsobia v ekonomiky automaticky a dlhodobu. Subvencia (dotácia) k cenám poľnohospodárskych výrobkov.
- **zamerané – diskkrétne opatrenia:** jednorazové opatrenia, pôsobia krátkodobo. Zmena DPH, zmeny výdavkov zo štátneho rozpočtu.

Typy: V oboch platí časový faktor = aj krátkodobé aj dlhodobé účinky

- * **expanzívna** - podporuje rast celkového dopytu a rozvoj ekonomiky:
 - priamymi investíciami štátu
 - podporou súkromných investícií
 - vytváranie vhodných podmienok pre investície (podpora vytváranie priemyselných parkov, úľavy na daniach = daňové prázdny)
- * **reštriktívna** – obmedzuje rast celkového (agregátneho) dopytu, chce menej € v obehu. Ľudia majú menej €, nie sú zamestnaný, zvýšia sa dane.

Štruktúra štátneho rozpočtu (členenie príjmy a výdavky)

Podlieha rozpočtovej skladbe platnej na príslušný rok. Toto zloženie ŠP platí pre celú sústavu verejných rozpočtov. Určuje ju Ministerstvo financií SR.

Jednotlivé rozpočty:

- štátny rozpočet
- rozpočet štátnych účelových fondov
- rozpočty obcí a miest
- rozpočty VÚC
- rozpočet fondu národného majetku
- rozpočet sociálnej poisťovne
- rozpočet zdravotných poisťovní
- rozpočty vysokých škôl
- rozpočty ostatných inštitúcií verejného

Hlavné kategórie ŠP

príjmy:

- daňové
- nedaňové (clá, poplatky)
- granty, transfery
- príjmy z predaja majetku štátu (úver)
- prijaté úvery (štát)

výdavky:

- bežné (krátkodobé, mzdy)
- kapitálové (dlhodobý majetok = PC)
- poskytovanie úverov z pôžičiek (štát požičia)
- použitie zdrojov z EÚ (transfery a granty)

V roku, ktorý skončil môže ŠP vykazovať:

- rozpočtový prebytok $P > V$
- rozpočtový schodok $P < V$
- rozpočet vyrovnaný $P = V$

Peniaze zo ŠP = hospodária s nimi ministerstvá, predseda vlády Národnej rady, prezident, podpredseda

Schvaľovanie ŠP

Ministerstvá a iné ústredné orgány štátnej správy dajú svoje požiadavky na Ministerstvo financií, ministerstvo ich koriguje a potom to prerokuje vláda + vládny návrh zákona o ŠR. Tento vládny návrh Minister financií predloží do národnej rady, najskôr ho prerokujú jednotlivé výbory a potom ho prerokujú všetci. Keď sa schváli vznikne zákon. Zákon o ŠR je základný ekonomický zákon štátu.

Rozpočet používa - Keby zákon o ŠR nebol schválený do konca 31. 12. 2011 nastúpi 01. 01. 2012 a my ho ešte nemáme. A v takom prípade by nastúpilo rozpočtné provizórium. Výdavky zo ŠR by vtedy boli každý mesiac vo výške 1/12 v skutočnosti z predchádzajúceho roku.

Rozpočtové rezervy – slúžia na zabezpečenie rozpočtového hospodárstva, krytie nepredvídaných a nevyhnutných výdavkov a na krytie úbytku rozpočtových príjmov:

1. rozpočtová rezerva vlády
2. rozpočtová rezerva predsedu vlády
3. rozpočtová rezerva na zabezpečenie platobnej schopnosti
rozpočtová rezerva verejnoprávnych inštitúcií
rozpočtová rezerva na štátne záruky za úvery podnikateľov

Štátny záverečný účet – je súkromný evidenčný účet štátu, ktorý musí denne vykazovať aktívny zostatok. Zahŕňa výsledky:

1. štátneho rozpočtu
2. záverečné účty štátnych účelových fondov
3. prehľad o rozpočtovom hospodárení, obcí, VÚC a fondov národného majetku
4. prehľad o rozpočte verejnoprávnych inštitúcií
5. prehľad o rozpočte vysokých škôl
6. bilancia financovania schodku ŠR a štátneho dlhu obcí, VÚC, verejnoprávnych inštitúcií, štátnych účelových fondov, **FNM**.
7. prehľad o použití rozpočtových rezerv

Účty ŠR vedie štátna pokladnica v NBS, na túto pokladnicu sú napojené:

1. rozpočet a príspevky organizácii	6. sociálna poisťovňa
2. štátne účelové fondy	7. zdravotné poisťovne
3. slovenský pozemkový fond	8. fond národného majetku
4. úrad práce sociálnych vecí a rodiny	9. rozhlas a televízia
5. VÚC	

Monetárna = peňažná a úverová politika štátu

Politika štátu zameraná na ovplyvňovanie množstva € v obehu pomocou úrokových sadziieb a stanovených podmienok pre poskytovanie úverov. Prostredníctvom centrálnej banky, ktorá rešpektuje ECB.

Nástroje:

- **priame:**
 - ☞ regulácia investičnej činnosti (týka sa podnikov) banka poskytne úver len, keď má záujemca štátnu záruku
 - ☞ regulácia spotrebného úveru (týka sa občanov) pri predaji na splátky (na úver) štát určuje maximálnu dobu splatnosti (úveru)
- **nepriame:**
 - ☞ stanovenie povinných minimálnych rezerv (banka môže zvyšovať, znižovať úroky)
 - ☞ operácie na voľnom trhu (so štátnymi CP)
 - ☞ diskontná sadzba (Úrok na kt. CB poskytuje úver. Keď ↑ECB tak aj komerčné ↑úrok)

Typy MP:

- **expanzívna** – zvyšuje sa množstvo € v obehu. Čím sa zvyšuje:
 - nákupom štátnych obligácií na finančnom trhu (bondov)
 - znižovaním povinných minimálnych rezerv
 - znižovaním diskontnej sadzby
- **reštriktívna** – znižuje sa množstvo € v obehu. Čím sa znižuje:
 - štát bude predávať bondy bankám
 - zvyšovať diskontnú sadzbu

Povinná minimálna rezerva – €, ktoré si musia OB uložiť v NBS a nesmú na ne siahnuť. Určuje sa % z prijatých vkladov.

- zvyšovať diskontnú sadzbu
- zvyšovať povinné minimálne rezervy

Keď sa zvyšuje inflácia uplatňuje sa reštriktívna, do obehu menej € úroky sa zvýšia ale investície sa znížia, nezamestnanosť stúpne.

CB na menovom trhu **invertuje** – nakupuje alebo predáva (za iné meny) svoju vlastnú menu aby ovplyvnila dopyt a ponuku po svojej mene. Musí mať devízové rezervy (doláre, libry...). v **konvertibilných menách a zlate**.

Dôchodková = príjmová politika štátu

Sústava opatrení štátu, ktoré sa snažia po kontrolou udržať infláciu a zároveň vylúčiť negatívne sociálne dôsledky, recesie a nezamestnanosti.

Opatrenia:

1. skupina opatrení:

- stanovenie maximálnych prírastkov miezd a cien v určitom období
- cenové alebo mzdové moratóriá (zmrazenie)
- stanovenie minimálnej mzdy

Ak sa stanovujú tieto opatrenia centrálna a dlhodobo – vyraduje sa pôsobenie trhového mechanizmu.

2. skupina opatrení:

Opatrenia na podporu dohôd medzi **zamestnávateľmi, odbormi a štátom**. Tzn. vytváranie sociálneho partnerstva = **TRIPARTITA**.

- Zamestnancov zastupujú odbory a tie **Konfederácia odborových zväzov**
- Štát zastupuje vláda = **Ministerstvo hospodárstva** – najviac sa angažuje.
- Zamestnávateľia majú najviac zástupcov:
 - **AZZZ – asociácia zamestnávateľských zväzov a združení**
 - **RUZ – republiková únia zamestnávateľ**
 - Klub 500

Keď sa zide TRIPARTITA vznikne RHSD (RHSP) – **Rada hospodárskeho a sociálnej dohody (partnerstva)**.
Určujú: min. mzdu, pracovné podmienky, odborom ide o čo najlepší život zamestnancom.

Vonkajšia menová = zahranično-obchodná politika štátu

V súčasnosti sú ekonomiky štátu navzájom prepojené:

- v medzinárodnom obchode
- medzinárodnej deľby práce
- menových vzťahov
- výmeny informácií
- rozvoja vedy a techniky

Preto aj vláda a národná banka pôsobia v oblasti zahranično-obchodnej politiky a na to využívajú:

- zahranično-obchodné opatrenia** = pomocou, ktorých štát podporuje alebo obmedzuje pohyb tovarov a služieb, a rozvoj určitej oblasti ekonomiky:
 - clá (colné tarify)
 - kvóty (ohraničenia, min. max.)
 - vývozné subvencie (štát finančne podporuje)
 - neviditeľné prekážky dovozu (certifikát, sprísnené hygienické normy, sprísnené technické normy)
 -
- regulácia menových kurzov** = v súčasnosti menové kurzy sú zväčša uvoľnené a závisia od dopytu a ponuky po mene - plávajúce kurzy (FLATING):
 - **voľný** – bez zásahov, len na základe dopytu a ponuky po mene
 - **riadený** – len na základe dopytu a ponuky po mene, nakupuje a predáva svoju menu aby ovplyvnil kurz

Aby dosiahol zvýšenie/zníženie vývozu:

- a. **devalváciou** svojej meny = **zvýši sa vývoz** (oficiálne zníženie kurzu vlastnej meny (štát vyhlási), zvýši sa dopyt (vývoz), znížia sa ceny v prepočte na inú menu)
- b. **revalváciou** – oficiálne zvýšenie kurzu vlastnej meny = **zníži sa vývoz** (ceny sa zvýšia v prepočte na inú menu)